

**Hallituksen esitys eduskunnalle oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden edistämisestä verkossa toimivien välityspalvelujen yrityskäyttäjää varten annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta täydentäväksi lainsäädännöksi**

**Esityksen pääasiallinen sisältö**

Esityksen tarkoituksena on antaa oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden edistämisestä verkossa toimivien välityspalvelujen yrityskäyttäjää varten annettua Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta täydentävää sääntelyä. Esityksessä annettaisiin markkinaoikeudelle toimivalta käsitellä asetuksesta johtuvia elinkeinonharjoittajan ja verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan tai hakukoneen tarjoajan välisiä riitoja. Markkinaoikeus voisi määrätä kiellon käyttää asetuksen vastaista menettelyä, jota voitaisiin tehostaa uhkasakolla.

Esityksessä ehdotetaan annettavaksi uusi laki verkossa toimivia välityspalveluja koskevasta kieltomenettelystä. Lisäksi ehdotetaan oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain muuttamista.

Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 12.7.2020.

---

## SISÄLLYS

|  |    |
|--|----|
| PERUSTELUT .....   | 3  |
| 1 Asian tausta ja valmistelu .....   | 3  |
| 1.1 Tausta .....   | 3  |
| 1.2 Valmistelu .....   | 3  |
| 2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö.....  | 5  |
| 3 Nykytila ja sen arviointi.....   | 9  |
| 4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset .....   | 14 |
| 4.1 Keskeiset ehdotukset.....  | 14 |
| 4.2 Pääasialliset vaikutukset.....   | 17 |
| 5 Muut toteuttamisvaihtoehdot .....  | 18 |
| 5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset.....   | 18 |
| 5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot.....  | 19 |
| 6 Lausuntopalaute.....   | 19 |
| 7 Lakia alemman asteinen sääntely .....  | 19 |
| 8 Voimaantulo .....  | 19 |
| 9 Toimeenpano ja seuranta .....  | 19 |
| 10 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys .....  | 20 |
| LAKIEHDOTUKSET .....   | 21 |
| 1. Laki verkossa toimivia välityspalveluja koskevasta kieltomenettelystä .....                               | 21 |
| 2. Laki oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n ja 5 luvun 2 §:n muuttamisesta ..... | 22 |
| LIITE ASETUSLUONNOS .....  | 24 |

## **PERUSTELUT**

### **1 Asian tausta ja valmistelu**

#### **1.1 Tausta**

Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2019/1150 oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden edistämisestä verkossa toimivien välityspalvelujen yrityskäyttäjää varten, jäljempänä *asetus*, annettiin 20.6.2019. Asetus edellyttää täydentävän kansallisen sääntelyn antamista.

Asetuksella pyritään lisäämään avoimuutta ja oikeusvarmuutta sekä markkinoiden ennakoitavuutta ja toimivuutta. Euroopan komission tavoitteena on alustatalouden kasvu ja siihen liittyvien mahdollisuuksien täysmääräinen hyödyntäminen. Alustatalouden kasvu sekä tarjonnan ja kilpailun lisääntyminen ovat hyödyksi yrityksille ja kuluttajille. Verkkoalustat toimivat nykyisin merkittävänä markkinoille pääsyn kanavana. Tarkoitus on lisätä luottamusta verkkoalustojen toimintaan, mikä kasvattaa niiden hyödyntämistä liiketoiminnassa eri sektoreilla.

Asetuksessa säädetään verkkoalustojen ja niitä käyttävien yritysten välisistä sopimussuhteista. Asetuksen edellyttämässä kansallisessa sääntelyssä on kysymys toimivallan antamisesta tuomioistuimelle asetusta koskevista asioista.

#### **1.2 Valmistelu**

##### *EU-säädöksen valmistelu*

Euroopan komissio antoi ehdotuksen asetuksesta 26.4.2018 (KOM(2018) 238 lopullinen) vaikutusarvioineen (SWD(2018) 138 final, SWD(2018) 139 final). Ehdotus liittyy komission vuonna 2015 antamaan digitaalisten sisämarkkinoiden strategian toimeenpanoon ja oli yksi strategian väliarvioinnissa toukokuussa 2017 esitetyistä toimenpiteistä. Strategialla pyritään kehittämään sisämarkkinoiden toimintaa huomioiden digitaalisen toimintaympäristön vaatimukset.

Vaikutusarvioiden pohjana oli komission vuonna 2016 järjestämä julkinen kuuleminen, komission laaja tutkimus verkkoalustojen yrityskäyttäjistä (ECORYS 2017, ET-01-17-497-EN-N) sekä tutkimukset alustojen ja ammatillisten käyttäjien välisistä sopimussuhteista (ECORYS 2018, KK-01-18-452-EN-N) ja sekä tutkimus tietoon pääsystä verkkoalustojen ja yrityskäyttäjien suhteissa (ECORYS, 2018 ET-04-17-899-EN-N). Lisäksi komissio oli järjestänyt vuosien 2016 ja 2017 aikana työryhmiä yrityskäyttäjien ja verkkoalustojen kanssa ja keskusteluja sidosryhmien kanssa.

Suomi toimitti vuonna 2015 komissiolle digitaalisen sisämarkkinan strategian väliarvioinnin yhteydessä alustavan näkemyksensä alustatalouden kehittämisestä siten, ettei yritysten välisistä sopimussuhteista laadittaisi erillistä sektorikohtaista lainsäädäntöä vaan sovellettaisiin verkkoalustojen ja yrityskäyttäjien väliin sopimukseen nykyistä kilpailu- ja kuluttajansuojalainsäädäntöä. Komission julkiseen kuulemiseen Suomi osallistui erillisellä kantapaperilla. Komission annettua ehdotuksensa, työ- ja elinkeinoministeriö järjesti 13.6.2018 keskustelutilaisuuden alustalouden parissa toimiville sidosryhmille. Ehdotusta käsiteltiin myös

EU-asioiden komitean alaisissa sisämarkkina- ja teollisuuspolitiikkajaostojen laajassa kokoonpanossa. Ehdotuksesta laadittiin valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle (U 82/2018 vp, TaVL ja LiVL). Eduskunnan talousvaliokunta ja liikenne- ja viestintävaliokunta yhtyivät lausunnossaan valtioneuvoston kantaa. Suomi piti ehdotusta perusteltuna, sillä selvitysten mukaan nykyisiin ongelmiin ei ollut mahdollisuutta puuttua riittävän laajasti kilpailu- ja kuluttajansuojalainsäädännön keinoin. Komission ehdottama sääntelyn taso oli kuitenkin riittävä, eikä ehdotettua pidemmälle tullut säätää. Ehdotus toisi mukanaan avoimuutta vakiosopimusehtoihin ja yhtenäistäisi säädösympäristöä jättäen kuitenkin samalla tilaa alan itsesääntelylle. Suomen kannassa korostettiin myös, että asetus ei saisi tuoda velvoitteita ja aiheuttaa kustannuksia jäsenmaille esimerkiksi sovittelun järjestämisestä ja että velvoitteiden rikkomisen tai sopimusehtojen selkeyden arvioinnin olisi jätävä toimivaltaisten tuomioistuinten tehtäväksi.

Kansallinen toimeenpano tuli kuitenkin osaksi 29.11.2018 kilpailukykyministereiden hyväksyttyä neuvoston yleisnäkemyksen (13876/18). Suomi ja kuusi muuta jäsenmaata (CZ, EE, FI, IE, LV, PL, UK) jättivät yhteisen lausuman (13876/18 ADD2) yleisnäkemyksen hyväksymisen yhteydessä. Lausumassa tuotiin esille varauksellinen suhtautuminen ehdotukseen, joka sisältää erilliset säännökset asetuksen täytäntöönpanosta. ”Sopimusvapaus on kaikkein olennaisin osa yritysten välisiä suhteita, ja sitä olisi kunnioitettava niin, että siihen puututaan vasta silloin, kun se on täysin välttämätöntä. Tässä yhteydessä olisi riittävää lujittaa oikeussuojakeinoja komission alkuperäisen ehdotuksen mukaisesti.” Lausuman jättäneet jäsenmaat pystyivät kuitenkin hyväksymään neuvoston yleisnäkemyksen osana kompromissia, sillä siinä ei velvoitettu jäsenvaltioita nimeämään julkisia elimiä asetuksen panemiseksi täytäntöön. Lisäksi painotettiin, että neuvottelut Euroopan parlamentin kanssa eivät saa johtaa sääntelyn lisääntymiseen. Euroopan parlamentin 7.12.2018 antamassa mietinnössä täytäntöönpanosta ja valvonnasta oli lueteltuna lukuisia velvoitteita kansallisen viranomaisen suorittamana. Kuitenkin lopullisessa asetuksessa soveltamisen seurannasta säädettiin neuvoston kannan mukaisesti (15 artikla).

#### *Hallituksen esityksen valmistelu*

Hallituksen esitys on valmisteltu virkatyönä työ- ja elinkeinoministeriössä.

Hallituksen esitys toimitettiin lausuntokierrokselle 10.1.2020. Lausuntoja pyydettiin oikeusministeriöltä, liikenne- ja viestintäministeriöltä, opetus- ja kulttuuriministeriöltä, kilpailu- ja kuluttajavirastolta, tuomioistuinvirastolta, markkinaoikeudelta, Helsingin käräjäoikeudelta, Pirkanmaan käräjäoikeudelta, Elinkeinoelämän keskusliitto EK:lta, Suomen yrittäjiltä, Keskuskauppakamarilta, Matkailu- ja ravintolapalvelut Mara ry:ltä, Teknologiateollisuus ry:ltä, Kaupan liitto ry:ltä, Neogames Finland ry:ltä, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry:tlä, Kuluttajaliitolta, SCM Suomi Oy:ltä ja Uber Finland Oy:ltä.

Kuulemista säädösvalmistelussa koskevien ohjeiden mukaan (<http://kuulemisopas.finlex.fi/>) säädösehdotuksista pyydettyjen kirjallisten lausuntojen antamiseen varataan aikaa vähintään kuusi viikkoa ja laajoissa hankkeissa vähintään kahdeksan viikkoa. Lausuntoaika voi perustellusta syystä olla edellä mainittua lyhyempi.

Hallituksen esitysluonnoksen lausuntoaika oli 10.1.-7.2.2020. Lausuntoaika oli kuulemista säädösvalmistelussa koskevia ohjeita lyhyempi, neljä viikkoa, sillä esitys on suppea ja siinä on pääasiallisesti kysymys Euroopan unionin asetukseen perustuvan toimivallan antamisesta

tuomioistuimelle. Lyhyempi lausuntoaika oli tarpeen myös sen vuoksi, että esitys liittyy unionin oikeuden täytäntöönpanoon, jota koskevien lakimuutosten olisi tultava voimaan 12.7.2020.

Asia on julkaistu hankeikkunassa numerolla VN/6620/2019; TEM062:00/2019.

## **2 EU-säädöksen tavoitteet ja pääasiallinen sisältö**

### *Tavoitteet ja soveltamisala*

Asetuksessa säädetään verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan eli käytännössä erilaisten verkkoalustojen sopimusehtoja koskevasta avoimuusvelvollisuudesta sopimussuhteessa sitä käyttäviin yrityksiin. Asetuksessa säädetään myös verkossa toimivien hakukoneiden avoimuusvelvollisuudesta verkossa palveluita tarjoavia yrityksiä kohtaan. Asetus sisältää säännökset yritysten ja niitä edustavien järjestöjen oikeussuojakeinoista asetuksen rikkomisen johdosta.

Asetuksen tavoitteena on lisätä verkossa toimivien välityspalveluiden tarjoajien toiminnan avoimuutta ja läpinäkyvyyttä sekä puuttua verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajien ja yrityskäyttäjien välisten sopimussuhteiden haitallisiin kauppatapoihin. Yhtenäisen sääntelyn avulla varmistetaan sisämarkkinoiden toimivuus ja estetään osaltaan sisämarkkinoita uhkaava hajautumiskehitys jäsenvaltioiden säädellässä alustojen toimintaa kansallisella tasolla. Asetuksen tavoitteena on ratkaista ongelmia, joihin ei voida puuttua yhtä tehokkaasti kilpailu- tai kuluttajansuojalainsäädännön keinoin. Asetus täydentää osaltaan kyseistä yleissääntelyä, mutta sillä ei vaikuteta yksityisoikeuden alan yleissääntelyn tai kilpailu- ja kuluttajansuojalainsäädännön soveltamiseen.

Asetuksen 1 artiklassa säädetään asetuksen kohteesta ja soveltamisalasta. Asetusta sovelletaan verkossa toimiviin välityspalveluihin ja hakukoneisiin, kun niitä käyttävä yritys on sijoittautunut Euroopan unionin alueelle ja tarjoaa tuotteita ja palveluita kuluttajille, jotka ovat Euroopan unionin alueella. Välityspalvelujen tarjoajan tai hakukoneen tarjoajan sijoittautumispaikalla ei ole merkitystä.

Verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajalla tarkoitetaan asetuksessa luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka tarjoaa tai ehdottaa tarjoavansa verkossa toimivia välityspalveluja yrityskäyttäjille. Verkossa toimivia välityspalveluja ovat palvelut, jotka täyttävät seuraavat vaatimukset: ne ovat Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin (EU) 2015/1535 (12) 1 artiklan 1 kohdan b alakohdassa tarkoitettuja tietoyhteiskunnan palveluja; ne mahdollistavat sen, että yrityskäyttäjät voivat tarjota kuluttajille tavaroita tai palveluja ja niiden tarkoituksena on helpottaa yrityskäyttäjien ja kuluttajien välisten suorien liiketoimien käynnistämistä ja; niiden tarjoaminen yrityskäyttäjille perustuu sopimussuhteisiin, joissa osapuolina ovat palvelujen tarjoajat ja yrityskäyttäjät, jotka tarjoavat tavaroita tai palveluja kuluttajille.

Verkossa toimiviin välityspalvelujen tarjoajiin kuuluvat esimerkiksi verkkokaupan markkinapaikat, verkossa toimivat sovellusohjelmistojen kaupat ja verkossa oleva sosiaalinen media. Sopimussuhteen tulee olla välityspalvelun ja yrityskäyttäjän välillä. Soveltamisalaan kuuluvia verkkokaupan markkinapaikkoja ovat esimerkiksi tori.fi, Amazon market place, Zalando, Uber ja Airbnb. Lisäksi soveltamisalaan kuuluvat sovelluskaupat, kuten Google Play ja Apple AppStore. Soveltamisalaan eivät kuulu vertaiskäyttöön tarkoitettut niin sanotut peer-to-peer-alustat (esim. WhatsApp, Facebook Messenger), yrityskäyttäjän ja verkkoalustan välinen ei-kaupallinen toiminta (esim. Twitter, Facebook Profile), eivätkä täysin yrityskäyttöön

tarkoitettut alustat, joilla ei ole yhteyttä kuluttajaan, mainostoiminta tai maksamiseen tarkoitettut alustat (esim. PayPal).

Verkossa toimivan hakukoneen tarjoajalla tarkoitetaan puolestaan luonnollista henkilöä tai oikeushenkilöä, joka tarjoaa verkossa toimivia hakukoneita kuluttajille. Hakukoneella asetuksessa tarkoitetaan digitaalista palvelua, joka antaa käyttäjille mahdollisuuden suorittaa kyselyjä hakujen tekemiseksi periaatteessa kaikilta verkkosivustoilta tai kaikilta tietynkielisiltä verkkosivustoilta mitä tahansa aihetta koskevan hakusanan, äänikomennon, lausekkeen tai muun syöttötiedon muodossa tehdyn kyselyn perusteella ja joka antaa missä tahansa muodossa tuloksia, joista voi saada pyydettyyn sisältöön liittyvää tietoa.

Asetuksen 3 artiklan kattamissa määritelmissä yrityskäyttäjällä tarkoitetaan yksityishenkilöä elinkeino- tai ammattitoiminnassa tai oikeushenkilöä, joka verkossa toimivien välityspalvelujen kautta tarjoaa tavaroita tai palveluja kuluttajille tarkoituksessa, joka liittyy yrityskäyttäjän elinkeino- tai ammattitoimintaan.

#### *Sopimusehdot ja avoimuusvaatimukset*

Asetuksen määritelmien mukaan asetuksessa ehdolla tarkoitetaan ehtoja, lausekkeitä tai muita tietoja, jotka säätelevät sopimussuhdetta välityspalvelujen tarjoajan ja yrityskäyttäjän välillä ja jotka välityspalvelujen tarjoaja määrittää yksipuolisesti.

Asetuksen 3 artiklan 1 kohdassa säädetään sopimusehtojen esittämistavasta ja saavutettavuudesta. Ehtojen tulee sisältää objektiiviset perusteet päätöksille lopettaa tai keskeyttää palvelu kokonaan tai osittain. Artiklan 2 kohdassa säädetään velvollisuudesta ilmoittaa ehdoissa tehtävistä muutoksista määräajassa. Määräajan on oltava vähintään 15 päivää ja sen tulee olla pidempi, jos muutokset edellyttävät yrityskäyttäjille teknisiä tai kaupallisia mukautuksia muutosten noudattamiseksi. Asianomaisella yrityskäyttäjällä on oikeus irtisanoa verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan kanssa tehty sopimus ennen määräajan päättymistä.

Ehdot tai niiden erityiset määräykset, jotka eivät ole asetuksen vaatimusten mukaisia ovat mitättömiä.

Artiklan 5 kohdan mukaan verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajien on varmistettava, että verkossa toimivissa välityspalveluissa tavaroita tai palveluja tarjoavan yrityskäyttäjän henkilöllisyys on selvästi nähtävissä.

Asetuksen 4 artiklassa säädetään avoimuusvaatimuksesta välityspalvelun keskeyttämisen tai lopettamisen osalta. Yrityskäyttäjälle on kerrottava mihin sopimusehtojen määräykseen keskeyttäminen perustuu ja mitkä olosuhteet ovat aiheuttaneet päätöksen palvelun keskeyttämisestä tai lopettamisesta. Päätöksen perustelut on ilmoitettava yrityskäyttäjälle vähintään 30 päivää ennen palvelujen lopettamista.

Asetuksen 5 artiklassa säädetään avoimuusvaatimuksesta sen osalta, mitkä seikat vaikuttavat yrityskäyttäjien ja yritysverkkosivustojen käyttäjien järjestykseen verkkoalustoiden ja hakukoneiden hakutuloksissa. Keskeiset muuttujat on esitettävä verkkoalustojen sopimusehdoissa tavalla, joka antaa yrityskäyttäjälle asianmukaisen ja riittävän käsityksen niiden merkityksestä. Ehtojen tulee sisältää myös kuvaus siitä, miten maksuilla voidaan vaikuttaa järjestykseen. Hakukoneiden tarjoajien tulee pitää vastaavat tiedot julkisesti saatavilla ja niihin tehtävien muutosten tulee olla helposti havaittavissa.

Asetuksen 6 artiklan mukaan välityspalvelujen tarjoajien, jotka tarjoavat kuluttajille tavaroita tai palveluja, jotka ovat liitännäisiä välityspalveluja käyttävän yrityskäyttäjän myymiin tavaroihin ja palveluihin nähden, olisi esitettävä ehdoissaan esimerkiksi kuvaus siitä, saako yrityskäyttäjä tarjota myös omia liitännäistavaroitaan ja -palvelujaan verkossa toimivien välityspalvelujen kautta ja millä ehdoilla se saa näin tehdä. Liitännäistavaroilla ja -palveluilla tarkoitetaan tuotteita, jotka toimiakseen ovat tyypillisesti riippuvaisia varsinaisesta tavarasta tai palvelusta tai liittyvät suoraan niihin. Esimerkkejä liitännäispalveluista ovat muun muassa tietyn tavaran korjauspalvelut tai rahoituspalvelutuotteet kuten vuokra-auton vakuutus, jota tarjotaan täydentämään yrityskäyttäjän tarjoamia tavaroita tai palveluja.

#### *Omien tavaroiden ja palveluiden tarjoaminen, rajoitukset ja erityiset sopimusehdot*

Asetuksen 7 artikla sisältää avoimuusvaatimuksen siitä, että sopimusehdoissa on kuvattava, miten verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan omaa palveluntarjontaa kuluttajille kohdellaan eri tavoin kuin muiden yrityskäyttäjien. Myös verkossa toimivien hakukoneiden tarjoajien on esitettävä kuvaus mahdollisesta eriytetystä kohtelusta, jota ne soveltavat yhtäältä verkossa toimivien hakukoneiden tarjoajan itsensä ja toisaalta muiden yritysverkkoisivustokäyttäjien kuluttajille tarjoamiin tavaroihin ja palveluihin. Erilainen kohtelu on kuvattava erityisesti koskien tietojen saantia, esittämistä tai hakujärjestystä sekä maksuja.

Asetuksen 10 artiklassa säädetään velvollisuudesta sisällyttää sopimusehtoihin kuvaus mahdollisesta ehdosta, jolla rajoitetaan yrityskäyttäjän mahdollisuutta tarjota kuluttajille tavaroita tai palveluita eri ehdoin muuta kautta. Oikeutta edellä mainittujen ehtojen käyttöön arvioidaan muun, erityisesti kilpailua ja sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevan, EU-lainsäädännön ja kansallisen lainsäädännön näkökulmasta.

Asetuksen 8 artikla pyrkii varmistamaan, että verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajien ja yrityskäyttäjien välisiä sopimussuhteita hoidetaan kunniallisen ja vilpittömän menettelyn mukaisesti. Välityspalvelujen tarjoajat eivät saa lähtökohtaisesti muuttaa ehtoja takautuvasti. Sopimusehdoissa on oltava tiedot siitä, millä ehdoin yrityskäyttäjät voivat päättää sopimussuhteen verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan kanssa.

#### *Tietojensaanti*

Asetuksen 9 artiklassa säädetään velvollisuudesta sisällyttää sopimusehtoihin kuvaus pääsystä yrityskäyttäjän tai kuluttajien verkkoalustalle antamiin henkilö- tai muihin tietoihin tai tietoihin, jotka syntyvät palvelun käytöstä. Yrityskäyttäjällä tulee olla selkeä kuva tietojen saannin ja käyttömahdollisuuksien laajuudesta.

#### *Valitusten käsittelyjärjestelmä ja sovitteluun liittyvät velvoitteet*

Asetuksen 11 artiklassa säädetään, että verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajilla on oltava sisäinen valitusten käsittelyjärjestelmä. Artikla sisältää vaatimuksia järjestelmän saavutettavuudelle ja toiminnalle. Yleisiä toimintavaatimuksia ovat muun muassa valitusten käsittelyn asianmukaisuus, avoimuus, nopeus ja tehokkuus. Valituksen käsittelyjärjestelmän toimintatapa on kuvattava sopimusehdoissa ja välityspalvelun tarjoajan on raportoitava järjestelmän toiminnasta vuosittain. Pienyrityksillä ei ole velvollisuutta järjestelmän luomiselle.

Asetuksen 12 artiklassa säädetään verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajille velvollisuus nimetä sopimusehdoissa vähintään kaksi sovittelijaa, joita se on valmis käyttämään tuomioistuimen ulkopuolisessa riidanratkaisussa. Myöskään tätä velvollisuutta ei sovelleta

pienyriityksiin. Välituspalvelun tarjoajan on osallistuttava kohtuullisella osuudella sovittelun kustannuksiin, osuus määritellään sovittelijan toimesta kussakin yksittäistapauksessa.

Pyrkimykset päästä sopimukseen 11 artiklassa tarkoitetun sisäisen valitusten käsittelymenettelyn tai 12 artiklassa tarkoitetun sovittelun kautta eivät kuitenkaan vaikuta verkossa toimivien välituspalvelujen tarjoajien tai yrityskäyttäjien oikeuksiin panna vireille oikeudenkäynti asiassa. Sovittelu ei myöskään ole edellytyksenä asian käsittelylle tuomioistuimessa. Jäsenvaltioiden ei edellytetä osallistuvan uuden verkkoalustojen asetuksen 11 ja 12 artiklassa tarkoitettujen riidanratkaisujärjestelmän kustannuksiin vaan ne jäävät toimijoiden itsensä kannettavaksi.

Asetus ei sisällä säännöksiä lainvalinnasta tai tuomioistuinten kansainvälisestä toimivallasta, joten näiden osalta sovelletaan asiaa koskevia yleissäädöksiä.

#### *Etujärjestöt, järjestöt ja julkiset viranomaiset, joilla on oikeus nostaa kieltokanne*

Asetuksen 14 artiklassa säädetään etujärjestöjen, järjestöjen ja julkisten viranomaisten oikeudesta nostaa kanne toimivaltaisessa kansallisessa tuomioistuimessa lopettaakseen tai estääkseen sen, että verkossa toimivien välituspalvelujen tarjoajat tai hakukoneiden tarjoajat rikkovat asetuksen velvoitteita. Säännöksellä ei rajoiteta yrityskäyttäjän omaa kanneoikeutta. Kieltokanteen nostamiseen oikeutettujen tahojen tulee olla jäsenvaltion lainsäädännön mukaisesti perustettuja oikeushenkilöitä, niiden tulee pyrkiä edustamiensa yrityskäyttäjien etujen ajamiseen ja oltava luonteeltaan voittoa tavoittelemattomia.

Vaatimusten täytyessä jäsenvaltiot voivat myöntää oikeuden jäsenvaltioon sijoittautuneille organisaatioille tai järjestöille kyseisten organisaatioiden tai järjestöjen pyynnöstä. Jäsenvaltiot voivat etukäteen nimetä ja ilmoittaa komissiolle tällaisten nimettyjen organisaatioiden, järjestöjen tai julkisten elinten nimet ja niiden toiminnan tarkoitus. Komissio laatii luettelon nimetyistä organisaatioista, järjestöistä ja julkisista elimistä. Luettelo julkaistaan Euroopan unionin virallisessa lehdessä. Artiklan 7 kohdan mukaan tuomioistuimen on hyväksyttävä luettelo osoitukseksi organisaation, järjestön tai julkisen elimen kanneoikeudesta, mikä ei kuitenkaan rajoita tuomioistuimen oikeutta tutkia, onko kantajalla tarkoituksensa perusteella oikeus nostaa kanne yksittäisessä tapauksessa.

#### *Kansallinen täytäntöönpanon valvonta*

Asetuksen 15 artiklan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava asetuksen täytäntöönpanon riittävä ja tehokas valvonta. Jäsenvaltioiden on vahvistettava säännöt asetuksen rikkomiseen sovellettavista toimenpiteistä ja varmistettava, että ne pannaan täytäntöön. Säädettyjen toimenpiteiden on oltava tehokkaita, oikeasuhteisia ja varoittavia.

Koska jäsenvaltioissa on jo olemassa erilaisia täytäntöönpanojärjestelmiä, niitä ei velvoiteta perustamaan uusia kansallisia täytäntöönpanoelimiä. Jäsenvaltioilla on mahdollisuus antaa asetuksen täytäntöönpanon valvonta tehtäväksi olemassa oleville viranomaisille, tuomioistuimet mukaan luettuina. Asetus ei velvoita jäsenvaltioita säätämään täytäntöönpanon valvonnasta erikseen eikä määräämään sakkoja asetuksen rikkomisen seuraamuksena.

Asetuksen soveltaminen alkaa 12.7.2020.

### 3 Nykytila ja sen arviointi

#### *Yleisesti*

Suomessa ei ole verkkvälityspalveluita tai hakukoneita koskevaa erityissääntelyä. Verkkvälityspalveluita koskeviin sopimussuhteisiin ja hakukoneiden toimintaan sovelletaan siten yleistä sopimus-, vahingonkorvaus- ja kilpailuoikeutta koskevaa lainsäädäntöä. Suomessa ei myöskään ole lainsäädäntöä, josta seuraisi verkossa toimivia välityspalveluja tarjoaville yrityksille velvoitetta pitää yllä sisäistä valituksenkäsittelyjärjestelmää tai nimeämään sovittelijoita.

#### *Sopimus- ja vahingonkorvausoikeutta koskevat yleissäännökset ja oikeusperiaatteet*

Varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetussa laissa (228/1929), jäljempänä *oikeustoimilaki*, säädetään sopimuksen tekemisestä, valtuutuksesta, oikeustoimen pätemättömydestä ja sovittelusta. Oikeustoimilakia voidaan soveltaa eri oikeudenaloilla tehtäviin varallisuutta koskeviin sopimuksiin. Oikeustoimilain 36 §:n mukaan sopimuksen ehtoa voidaan sovitella, jos ehto on kohtuuton tai sen soveltaminen johtaisi kohtuuttomuuteen. Kohtuuttomuutta arvosteltaessa on otettava huomioon oikeustoimen koko sisältö, osapuolten asema, oikeustointa tehtäessä ja sen jälkeen vallinneet olosuhteet sekä muut seikat.

Vahingon korvaamisesta säädetään vahingonkorvauslaissa (412/1974). Vahingonkorvauslain nojalla korvataan pääasiassa henkilö- ja esinevahinkoja. Vahingonkorvauslain 5 luvun 1 §:n nojalla voidaan myöntää vahingonkorvausta sellaisesta taloudellisesta vahingosta, jolla ei ole yhteyttä henkilö- taikka esinevahinkoon. Tällöin edellytyksenä on kuitenkin, että vahinko on aiheutettu rangaistavaksi säädetyllä teolla, julkista valtaa käytettäessä taikka muissa tapauksissa edellyttäen, että vahingonkorvausvelvollisuudelle on erittäin painavia syitä.

Vahingonkorvauslaki on yleislaki, joka ei kuitenkaan koske sopimukseen perustuvaa tai muussa laissa säädettyä korvausvastuuta. Monissa sopimusoikeudellisissa säädöksissä kuitenkin säädetään muun ohella sopijapuolten korvausvelvollisuudesta. Lainsäädännössä voidaan myös säätää siitä, että vahingonkorvauslaki tai jotkut sen säännöksistä tulevat sovellettaviksi. Erityislaeissa olevien vahingonkorvaussäännösten lisäksi noudatetaan vahingonkorvausta sopimussuhteessa koskevia yleisiä oikeusperiaatteita.

Sopimussuhteissa vahingot ovat tyypillisesti luonteeltaan taloudellisia, eikä taloudellisten vahinkojen korvattavuutta ole rajoitettu samalla tavalla kuin vahingonkorvauslaissa. Korvausvelvollisuus syntyy sen vuoksi, että sopimuksessa sovittujen velvoitteiden vastainen menettely on luettavissa sopimuskumppanin huolimattomuudeksi. Edellytyksenä on, että vahinkoa aiheuttaneen menettelyn ja vahingon välillä on syy-yhteys. Vahingonaiheuttaja on sopimusperusteisessakin vastuussa velvollinen korvaamaan sopimuskumppanin kärsimän vahingon kokonaan. Korvausvelvollisuus voi sisältää sekä sopimuskumppanille sopimuksen tekemisestä aiheutuneet kulut että sopimuksen rikkomisen vuoksi saamatta jääneen voiton. Sopimussuhteessa voidaan sopimukseen otettavin ehdoin sopia vahingonkorvausta koskevasta vastuusta ja korvauksen määrästä ennen vahingon syntymistä.

Myös pätemättömän sopimuksen perusteella voi syntyä vahingonkorvausvelvollisuus vastapuolelle. Korvausvelvollisuutta voidaan arvioida vahingonkorvauslain säännösten mukaisesti, jos kyseessä ei ole sopimussuhde. Vahinkoa kärsinyt on pääsääntöisesti saatettava siihen taloudelliseen asemaan, jossa hän olisi ollut, ellei pätemätöntä sopimusta olisi solmittu. Vahingonkorvauslain mukainen korvausvelvollisuus käsittää sopimuksen tekemisestä ja täyttämisestä aiheutuneiden kulujen korvaamisen.

### *Elinkeinonharjoittajien välisiä suhteita koskeva erityissääntely*

Elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain (1062/1993) tarkoituksena on erityisesti pienten yritysten suojaaminen kohtuuttomia sopimusehtoja vastaan.

Lain 1 §:n yleissäännöksen mukaan elinkeinonharjoittajien välisissä sopimuksissa ei saisi käyttää ehtoa, joka on sopimuksissa toisena osapuolena olevien elinkeinonharjoittajien kannalta kohtuuton ottaen huomioon toisena osapuolena olevien elinkeinonharjoittajien heikommasta asemasta johtuva suojan tarve ja muut asiaan vaikuttavat seikat. Säännöksen tarkoituksena on rajata ehdotetun lain soveltamisala koskemaan vain sellaisia sopimuksia, joissa toisena osapuolena olevat elinkeinonharjoittajat yleensä ovat sopimusehdon käyttäjään verrattuina voimavaroiltaan tai muuten heikommassa asemassa ja tämän takia erityisen suojan tarpeessa. Keskenään tasavertaisessa asemassa olevien elinkeinonharjoittajien tulee voida järjestää sopimussuhteensa haluamallaan tavalla ilman ulkopuolisen tahon puuttumista käytettäviin sopimusehtoihin. Varsinkin pienyritykset voivat kuitenkin olla sopijakumppaniinsa nähden sellaisessa asemassa, että heidän voidaan katsoa tarvitsevan erityistä suojaa kohtuuttomia sopimusehtoja vastaan.

Kohtuuttomien sopimusehtojen käytön kieltävää säännöstä on perusteltu tarkemmin lakia koskevissa esitöissä (HE 39/1993 vp), joiden mukaan ”säännös on tarkoitettu sovellettavaksi kaiken tyyppisiin elinkeinotoiminnassa käytettyihin tai käytettäväksi aiottuihin varallisuus oikeudellisiin sopimuksiin. Kielto koskee sekä vakiosopimuksiin sisältyviä yleisiä sopimusehtoja että yksilöllisesti sovittuja sopimusehtoja. Sanat "sopimus" ja toista osapuolta tarkoittava "elinkeinonharjoittaja" ovat momentissa monikkomuodossa. Tarkoituksena on rajata yksittäistapaukset lain soveltamisalan ulkopuolelle. Säännöksen soveltaminen ei kuitenkaan edellytä, että sopimusehto jo olisi käytetty useissa sopimuksissa. Riittää, että ehto on tarkoitus käyttää useammassa kuin yhdessä sopimuksessa. Jos kysymyksessä ei ole useiden elinkeinonharjoittajien välisissä sopimuksissa käytettävä ehto, elinkeinonharjoittaja voi oikeustoimilain 36 §:n nojalla saattaa sopimusehdon kohtuuttomuuden vain yleisen tuomioistuimen tutkittavaksi. Kohtuuttomuuden käsite on momentissa sisällöltään sama kuin oikeustoimilain 36 §:ssä.”

Lain mukaan markkinaoikeus voi kieltää elinkeinonharjoittajaa jatkamasta kohtuuttoman ehdon tai siihen rinnastettavan ehdon käyttämistä. Markkinaoikeus voi antaa kiellon myös väliaikaisena, jolloin kielto on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu. Kieltoa on tehostettava uhkasakolla, jollei se erityisestä syystä ole tarpeetonta. Markkinaoikeuden määräämää kieltoa on perusteltu lain töissä seuraavasti: ”Pykälän 1 momentin kielto säännös saattaisi jäädä vaikutukseltaan vähäiseksi, jos sen oikeusvaikutus jäisi riippumaan siitä, aikooko sopimuksen toinen osapuoli panna vireille kanteen sopimuksen sovittelemiseksi oikeustoimilain 36 §:n nojalla. Monissa tapauksissa kanteen nostaminen saattaisi myös vaarantaa sopimussuhteen jatkumisen. Pykälän 2 momentin mukaan sopimusehtojen käyttäjää voidaan kieltää jatkamasta 1 momentin vastaisen ehdon käyttämistä. Kielto voi koskea myös kielletyn ehdon käytön uudistamista tai kiellettyyn ehtoon rinnastettavan kohtuuttoman ehdon käyttämistä. Kiellon edellytyksenä ei ole, että kyseisen ehdon sisältävä sopimus on jo solmittu. Riittää, että elinkeinonharjoittaja on tarjoutunut tekemään ehdon sisältäviä sopimuksia toisten elinkeinonharjoittajien kanssa. Lakiehdotuksen kieltoa koskevat säännökset noudattavat kuluttajansuojalain 3 luvussa ja sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain vastaavissa säännöksissä omaksuttuja periaatteita. Kielto kohdistuu elinkeinonharjoittajan toimintaan kiellon määräämisen jälkeen. Kiellon vastaisella menettelyllä ei ole välitöntä vaikutusta kysymyksessä olevaan sopimussuhteeseen. Jos elinkeinonharjoittaja haluaa yksittäistapauksessa vedota siihen, että kiellon vastainen sopimusehto on hänen kannaltaan kohtuuton, hänen on saatettava asia tuomioistuimen ratkaistavaksi oikeustoimilain 36 §:n

nojalla. Pääsääntöisesti kieltoa on momentin mukaan tehostettava uhkasakolla. Jos elinkeinonharjoittaja ei noudata kieltoa, hänelle voidaan määrätä uusi, aikaisempaa suurempi uhkasakko. Uhkasakkoa ei kuitenkaan tarvitse momentin mukaan määrätä, jos se on erityisestä syystä tarpeetonta. Uhkasakko voitaisiin jättää määräämättä esimerkiksi silloin, kun on perusteltua syytä uskoa, että elinkeinonharjoittaja ei jatka kielletyn ehdon käyttämistä.”

Elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain säännökset ovat olleet esillä lain voimassa olon aikana olleet vain muutamissa tapauksissa. Vuoden 2009 jälkeen kiello on lain perusteella määrätty vain yhdessä tapauksessa. Muissa hakemus on jätetty tutkimatta tai hylätty. Vaikka lain nojalla kielloja käyttää kohtuuttomia sopimusehtoja on määrätty vähän, sen säännökset tukevat muun yritystoiminnan sääntelyn tavoitteita ja esimerkiksi kilpailullisuutta.

Sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain (1061/1978) tarkoituksena on puolestaan elinkeinonharjoittajan aseman turvaaminen markkinoinnissa ja muussa elinkeinotoiminnassa toisen elinkeinonharjoittajan hyvän liiketavan vastaisen tai muutoin sopimattoman menettelyn varalta. Lain tarjoaman oikeussuojan tavoitteena on rehellisen kilpailun turvaaminen keskenään kilpailevien elinkeinon harjoittajien välillä. Lain mukaan elinkeinonharjoittajaa voidaan kieltää jatkamasta tai uudistamasta laissa säädettyä hyvän liiketavan vastaista tai muutoin toisen elinkeinonharjoittajan kannalta sopimatonta menettelyä. Lisäksi laki sisältää säännökset kiellon tehostamisesta uhkasakolla, kiellon määräämisestä väliaikaisena ja kiellon kohdistamisesta myös elinkeinonharjoittajan palveluksessa olevaan henkilöön tai muuhun, joka toimii hänen lukuunsa.

#### *Elinkeinonharjoittajien välisten riitojen käsittely tuomioistuimessa*

Elinkeinonharjoittaja voi vaatia kanteella vahingonkorvausta toiselta elinkeinonharjoittajalta lain- tai sopimusrikkomuksen perusteella yleisessä tuomioistuimessa. Kantaja voi myös vaatia tuomioistuinta vahvistamaan tietyn oikeustilan olemassaolon, esimerkiksi vahvistamaan, että jokin oikeustoimi on pätemätön. Kieltokanteella vaaditaan vastaajaa pidättäytymään jostain toiminnasta.

Eräät elinkeinonharjoittajien väliset riidat voidaan viedä markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Tämä edellyttää, että kysymys on asiasta, joka on säädetty kuuluvaksi markkinaoikeuden toimivaltaan. Markkinaoikeus on erityistuomioistuin, joka käsittelee hankinta-asioita, kilpailu- ja valvonta-asioita, markkinaoikeudellisia asioita sekä teollis- ja tekijänoikeudellisia asioita. Oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa (100/2013) säädetään markkinaoikeuden toimivallasta, asioiden vireilletulosta ja käsittelystä markkinaoikeudessa sekä muutoksenhausta markkinaoikeuden ratkaisuun. Markkinaoikeudellisina asioina käsitellään esimerkiksi edellä selostetut elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain ja sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain mukaiset kiellon määräämistä koskevat asiat. Asia pannaan markkinaoikeudessa vireille kirjallisella hakemuksella. Esimerkiksi elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain mukaisissa asioissa asian voi saattaa vireille elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimiva rekisteröity yhdistys taikka se elinkeinonharjoittaja tai hankintayksikkö, johon sopimusehdon käyttö tai sopimuskäytännön soveltaminen kohdistuu. Markkinaoikeudellisissa asiassa muutosta markkinaoikeuden ratkaisuun voi hakea valittamalla korkeimpaan oikeuteen, jos korkein oikeus myöntää valitusluvan.

Vuonna 2013 markkinaoikeusuudistuksen yhteydessä laajennettiin markkinaoikeuden toimivaltaa, niin että sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain vastaisella menettelyllä aiheutetun vahingon korvaamista koskeva asia voidaan käsitellä markkinaoikeudessa yhdessä kieltoa koskevan hakemuksen kanssa. Laki

elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä ei sisällä säännöksiä vahingonkorvausvelvollisuudesta tai liitännäisen riita-asian käsittelystä: jos elinkeinonharjoittaja on hakemassa toiselle elinkeinonharjoittajalle elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain 1 §:n mukaista kieltoa jatkaa kohtuuttoman sopimusehdon käyttämistä, kieltihakemuksen osalta toimivaltainen tuomioistuin on lain 2 §:ssä säädetyllä tavalla markkinaoikeus, mutta mahdollinen vahingonkorvausvaatimus on laitettava kanteella erikseen vireille yleisessä tuomioistuimessa.

#### *Elinkeinonharjoittajien välisten riitojen käsittely tuomioistuinten ulkopuolisessa menettelyssä*

Välimiesmenettelyssä on mahdollista käsitellä riitoja, joissa sovinto on sallittu (ns. dispositiivinen riita-asia). Välimiesmenettelystä säädetään välimiesmenettelystä annetussa laissa (967/1992). Mikäli osapuolten välisessä sopimuksessa on välityslauseke, ratkaistaan riita sen mukaisessa välimiesmenettelyssä.

Tuomioistuimen ulkopuolella toteutettavassa sovittelumenettelyssä sovinnosta neuvotellaan ulkopuolisen sovittelijan avustuksella. Jos sovittelussa saavutetaan sovintosopimus, se on tietyn edellytyksin vahvistettavissa täytäntöönpanokelpoiseksi alueellisesti toimivaltaisessa käräjäoikeudessa siten kuin riita-asioiden sovittelusta ja sovinnon vahvistamisesta yleisissä tuomioistuimissa annetussa laissa (394/2011) säädetään.

#### *Kansallisten muutostarpeiden arviointi*

Asetuksen 14 artiklan mukaan eräillä organisaatioilla ja järjestöillä sekä julkisilla elimillä on oikeus saattaa asetuksessa tarkoitettu asia toimivaltaisen kansallisen tuomioistuimen käsiteltäväksi. Asetus edellyttää siten kansallisesti harkintaa siitä, missä tuomioistuimessa asetuksesta johtuvia riitoja tulisi käsitellä Suomessa. Asetuksen 15 artikla edellyttää asetuksen täytäntöönpanon valvontaa ja kansallisten sääntöjen vahvistamista asetuksen rikkomiseen sovellettavista toimenpiteistä. Asetus ei edellytä, että sitä valvomaan nimettäisiin erityinen viranomainen eikä viranomaisen nimeäminen tätä tarkoitusta varten ole Suomessa tarkoituksenmukaista. Asetuksen täytäntöönpanon kannalta olisi riittävää, että sopimusehdon tai toimintatavan asetuksenmukaisuus tulee arvioitavaksi kulloinkin kysymyksessä olevaa ehtoa tai toimintatapaa koskevassa oikeudenkäynnissä.

Asetus sääntelee elinkeinonharjoittajien ja verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajien välisiä sopimuksia. Asetuksessa ehdolla tarkoitetaan ehtoja, lausekkeita tai muita tietoja, jotka säätelevät sopimussuhdetta verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan ja yrityskäyttäjän välillä ja jotka välityspalvelujen tarjoaja määrittää yksipuolisesti. Asetuksen sääntelemät sopimukset olisivat käytännössä luonteeltaan vakiosopimuksia, joissa verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan ja kukin asiakasyrityksen välillä ei neuvotella erikseen vaan palvelu tarjotaan vakioehdoin kaikille asiakasyrityksille. Sääntely kohdistuu seikkoihin, joita verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajilla on velvollisuus sisällyttää sopimusehtoihin. Lisäksi säädetään määräajoista, joiden puitteissa muutoksista palvelun tarjoamiseen tai sopimusehtoihin olisi ilmoitettava. Verkossa toimivan hakukoneen tarjoajalle asetuksessa säädetään velvollisuuksia tiettyjen hakutulosten järjestykseen vaikuttavien tietojen ja mahdollista eriytettyä kohtelua koskevien tietojen pitämisestä yritysten saatavilla.

Asetuksen sopimussuhdetta ja ehtojen sisältöä sekä hakukoneiden velvollisuuksia koskevat 3–10 artiklat eivät edellytä täydentävän kansallisen sääntelyn antamista. Säännökset velvoittavat suoraan välityspalvelujen ja hakukoneiden tarjoajia. Asetuksen sisäisiä riidanratkaisumenettelyjä koskevat 11 ja 12 artiklan säännökset ovat keskeinen muutos nykytilaan nähden. Ne eivät kuitenkaan edellytä täydentävää kansallista sääntelyä. Käsittely

sisäisessä riidanratkaisumenettelyssä ei asetuksen mukaan saa myöskään olla esteenä asian käsittelyllä kansallisessa tuomioistuimessa.

Suomessa on lähtökohtana ollut elinkeinonharjoittajien välinen sopimusvapaus eli yrityksillä on mahdollisuus järjestellä sopimussuhteensa parhaaksi katsomallaan tavalla eikä sopimusvapauteen ole lähtökohtaisesti tullut puuttua viranomaisten toimesta. Asetuksen rikkomisen seuraamukset tulisivat arvioitavaksi esimerkiksi tilanteessa, jossa verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan käyttämä sopimusehto olisi asetuksen vastainen. Asetuksen tehokas täytäntöönpano edellyttää, että yrityskäyttäjä voi turvautua tuomioistuinmenettelyyn, jos se katsoo, että sopimusehto on asetuksen nojalla mitätön tai verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan tai hakukoneen menettely on muuten asetuksen vastaista.

Asetuksen vastaisen sopimusehdon käyttö voisi jossain tilanteissa tulla arvioitavaksi myös elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain perustella. Laki on kuitenkin kohtuuttomia sopimusehtoja koskeva yleislaki eikä se sellaisenaan kattaisi kaikkia asetuksessa säädettyjä tilanteita eikä erityisesti asetuksen artikloja, joissa säädetään hakukoneiden menettelystä.

Markkinaoikeus on erityistuomioistuin, joka käsittelee hankinta-asioita, kilpailu- ja valvonta-asioita, markkinaoikeudellisia asioita sekä teollis- ja tekijänoikeudellisia asioita. Markkinaoikeuden toimivalta edellyttää, että asiasta säädetään erikseen.

Tarkoituksenmukaista olisi, että asetuksen vastaiseen sopimusehdon tai menettelyn käyttöön voitaisiin puuttua elinkeinonharjoittajien välisten sopimussuhteiden sääntelystä annettua lakia vastaavalla tavalla. Tämä tarkoittaisi, että markkinaoikeudelle tulisi antaa toimivalta käsitellä asetuksen verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoamisesta soveltamista koskevia asioita. Asetuksen rikkomisesta voisi seurata markkinaoikeuden määräämä kielto käyttää asetuksen vastaista sopimusehtoa tai menettelyä.

Tuomioistuimen tulisi tarvittaessa arvioida myös mahdolliset asetuksen rikkomiseen liittyvät vahingonkorvausvaatimukset. Vahingonkorvauksen osalta asetuksen rikkomista koskevissa tilanteissa sovellettaisiin voimassa olevia vahingonkorvauslain säännöksiä ja vahingonkorvausta koskevia oikeusperiaatteita. Tarkoituksenmukaista ei ole säätää uutta asetusta koskevaa vahingonkorvausnormistoa, joka voisi poiketa vakiintuneista vahingonkorvausoikeudellisista periaatteista. Mahdollinen vahingonkorvausta koskeva asia käsiteltäisiin erillisessä oikeusprosessissa yleisessä tuomioistuimessa. Tilanne vastaisi näiltä osin elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain mukaiseen asiaan liittyvää vahingonkorvausasian käsittelyä. Yrityskäyttäjien ja verkossa toimivien välityspalvelun tarjoajien välisissä sopimussuhteissa korvausvelvollisuutta arvioitaisiin sopimusperusteista vahingonkorvausvelvollisuutta koskevien normien perusteella. Hakukoneen ja yrityskäyttäjän välillä ei puolestaan ole sopimussuhdetta, joten hakukoneen menettelyä arvioidaan sopimuksen ulkoisen vahingonkorvausvelvollisuuden perusteella vahingonkorvauslain mukaan.

Verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajien ja yrityskäyttäjien yksittäisiä sopimusriitoja voidaan elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain tarkoittamia tilanteita vastaavasti arvioida yleisessä tuomioistuimessa oikeustoimilain 36 §:n kohtuuttomien sopimusehtojen sovittelua koskevan säännöksen nojalla ja lisäksi olisi mahdollista nostaa kanne esimerkiksi asetuksen vastaisen ehdon käytön kieltämisestä yksittäisessä tapauksessa.

Asetuksen 14 artikla käsittää sellaisten järjestöjen ja organisaatioiden, joilla on oikeutettu peruste edustaa yrityskäyttäjiä tai yritysverkkosivustokäyttäjiä, sekä jäsenvaltioissa perustettujen viranomaisten oikeuden nostaa kanne kansallisessa tuomioistuimessa lopettaakseen tai estääkseen sen, että verkossa toimivien välityspalvelujen tai hakukoneiden tarjoajat rikkovat asetuksen velvoitteita. Artiklassa säädetään edellytyksistä, jotka järjestöjen ja viranomaisten on täytettävä, jotta niillä on sanottu oikeus. Jäsenvaltiot voivat nimetä edellytykset täyttävät järjestöt ja viranomaiset Euroopan komission laatimaan ja Euroopan unionin virallisessa lehdessä julkaistavaan listaan. Tuomioistuimen on hyväksyttävä luettelo osoitukseksi organisaation, järjestön tai viranomaisten kanneoikeudesta. Asetuksen mukaan edellytykset täyttävillä järjestöillä olisi kuitenkin oikeus asian vireille saattamiseksi, vaikka jäsenvaltio ei olisikaan nimennyt näitä Euroopan komission luetteloon.

Asetuksen täytäntöönpano edellyttää kansallisia säännöksiä asetuksen kelpoisuusvaatimukset täyttävien järjestöjen oikeudesta saattaa asia vireille markkinaoikeudessa. Asetuksesta seuraa, että asetuksen 14 artiklan edellytykset täyttävällä ulkomaisella järjestöllä tai julkisella viranomaisella olisi asetuksenmukainen oikeus kanteen nostamiseksi Suomessa asetuksen vastaisen menettelyn johdosta.

Asetuksen johdosta olisi tarkoituksenmukaista laatia kansalliset säännökset, joiden perusteella jatkossa kansallisesti hakeutua Euroopan komission luetteloon nimettäväksi järjestöksi. Markkinaoikeuden luetteloon nimettyjen järjestöjen osalta tarvitsisi erikseen tutkia järjestöjen kannekelppoisuutta, kun kanteen nostamisen edellytykset täyttävät järjestöt ovat entuudestaan tiedossa.

## **4 Ehdotukset ja niiden vaikutukset**

### **4.1 Keskeiset ehdotukset**

Esityksessä ehdotetaan säännöksiä, joiden perusteella voitaisiin viedä tuomioistuimen arvioitavaksi onko verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoaja tai verkossa toimivan hakukoneen tarjoaja menettänyt asetuksen mukaisesti. Toimivaltaiseksi tuomioistuimeksi ehdotetaan markkinaoikeutta, joka voisi kieltää asetuksen vastaisen menettelyn.

Säännökset sijoitettaisiin uuteen verkossa toimivia välityspalveluja koskevasta kieltomenettelystä annettavaan lakiin. Lisäksi ehdotetaan markkinaoikeuden toimivallan kannalta tarpeellisia muutoksia oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annettuun lakiin ja säännöksiä asian vireille saattamiseen markkinaoikeudessa oikeutetuista tahoista. Ehdotetuilla säännöksillä pantaisiin täytäntöön asetuksen 14 ja 15 artiklat.

Asetuksen 15 artikla ei velvoita jäsenvaltioita perustamaan uusia kansallisia täytäntöönpanoelimiä vaan täytäntöönpanon valvonta voidaan antaa olemassa oleville tuomioistuimille. Riittävää olisi, että epäillyn rikkomuksen johdosta asia voitaisiin hakemuksesta saattaa markkinaoikeuden tutkittavaksi. Ehdottavien säännösten perusteella markkinaoikeus voisi kieltää asetuksen vastaisen menettelyn. Kieltoa voitaisiin tehostaa uhkasakolla ja väliaikaisen kiellon määräämisellä.

Esityksessä on kyse vain asetuksen vastaisen menettelyn kieltämisestä markkinaoikeudessa. Muut asiaan liittyvät vaatimukset käsiteltäisiin yleisessä tuomioistuimessa eikä esityksessä ehdoteta näitä koskevaa uutta sääntelyä. Tarkoitus on, että asetusta koskevien asioiden käsittelyä koskeva toimivalta markkinaoikeuden ja yleisen tuomioistuimen välillä jakautuisi vastaavalla tavalla kuin elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain mukaisen yleisen kohtuuttomien sopimusehtojen käytön kiellon ja oikeustoimilain

kohtuuttoman sopimusehdon sovittelua koskevan säännöksen osalta on säädetty. Mainittua jaottelua on selostettu tarkemmin esityksen luvussa 3 ja mainitun lain esitöissä HE 39/1993 vp. Ehdotuksesta seuraisi, että yleistä kieltoa esimerkiksi asetuksen vastaisen sopimusehdon käyttämiselle haettaisiin markkinaoikeudessa. Toisaalta yksittäiset riidat yrityskäyttäjän ja verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan tai hakukoneen välillä käytäisiin yleisessä tuomioistuimessa eikä markkinaoikeus voisi käsitellä näitä koskevia asioita. Käräjäoikeuden yksittäisessä tapauksessa antama mahdollinen kielto ei estäisi välityspalvelujen tarjoajaa edelleen käyttämästä ehtoa muissa sopimuksissa. Jos yrityskäyttäjälle seuraisi asetuksen vastaisesta menettelystä vahingonkorvausvaatimuksia verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajaa tai hakukoneen tarjoajaa kohtaan taikka tämä haluaisi riitauttaa sopimussuhteen esimerkiksi oikeustoimilaisissa säädettyillä perusteilla, olisi tämän nostettava näiden osalta erillinen kanne yleisessä tuomioistuimessa.

Esityksessä ehdotetaan myös säännöksiä siitä, mitkä tahot voisivat saattaa asian vireille markkinaoikeudessa. Ensinnäkin tarkoitus on, että asetuksen vastaisen menettelyn johdosta markkinaoikeudelta kieltoa käyttää asetuksen vastaista sopimusehtoa tai asetuksen vastaista käytäntöä voisi hakea elinkeinonharjoittaja, johon verkkoalustan käyttämä sopimusehto tai menettely kohdistuu. Vastaavasti elinkeinonharjoittaja voisi hakea kieltoa hakukoneen asetuksenvastaista menettelyä vastaan.

Lakiehdotusten tarkoitus on myös, että tietyt elinkeinonharjoittajien etuja valvovat järjestöt voisivat saattaa vireille asetuksen vastaista menettelyä koskevan asian. Asetuksen 14 artiklan järjestöjen oikeutta koskevat säännökset edellyttävät, että asetuksen kelpoisuusvaatimukset täyttävien järjestöjen on voitava saattaa asia vireille markkinaoikeudessa. Lisäksi asetuksesta seuraa, että muiden jäsenvaltioiden järjestöt ja organisaatiot sekä julkiset elimet, jotka täyttävät asetuksen 14 artiklassa säädetty vaatimukset voisivat nostaa kanteen Suomessa.

Kansallisesti ehdotetaan myös säännöksiä menettelystä, jolla hakeudutaan sellaiseksi järjestöksi, jotka kansallisesti edelleen nimetään Euroopan komission laatimaan luetteloon järjestöistä, joilla olisi suoraan oikeus edustaa yrityskäyttäjiä ja yritysverkkosivustokäyttäjiä tuomioistuimessa.

Koska ehdotukset täydentävät asetuksessa annettua sääntelyä, niissä käytettäisiin täsmällisyyden vuoksi asetusta vastaavia verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan, verkossa toimivan hakukoneen tarjoajan, yrityskäyttäjän ja yritysverkkosivustokäyttäjän käsitteitä.

Esityksen 1. lakiehdotuksessa säädettäisiin uusi *laki verkossa toimivia välityspalveluja koskevasta kieltomenettelystä*.

1 §. *Soveltamisala*. Pykälässä säädettäisiin selvyuden vuoksi lain soveltamisalasta. Laissa annettaisiin asetusta täydentävät kansalliset säännökset.

2 §. *Kiellon määrääminen*. Pykälässä säädettäisiin asetuksen vastaisen menettelyn kieltämisestä. Ehdotuksen *1 momentin* mukaan markkinaoikeus voisi kieltää verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajaa ja verkossa toimivan hakukoneen tarjoajaa jatkamasta tai uudistamasta asetuksen vastaista menettelyä. Säännös kattaisi kaiken asetuksen vastaisen menettelyn.

Kielto voisi esimerkiksi koskea asetuksen vastaisen ehdon käyttämistä tai käytännön soveltamista taikka sellaisen ehdon käytön tai käytännön soveltamisen uudistamista. Jos esimerkiksi välityspalvelun tarjoajan käyttämät sopimusehdot eivät sisällä asetuksessa

säädetyt seikkoja tai ne eivät muuten ole asetuksessa säädetyn mukaisia tai välityspalvelun tarjoaja ei muulla tavalla noudata asetuksessa säädettyjä velvollisuuksia, voitaisiin välityspalvelun tarjoajaa kieltää jatkamasta asetuksen vastaisen ehdon käyttämistä tai asetuksen vastaisen käytännön soveltamista sen sopimussuhteissa. Kielto kohdistuisi tällöin menettelyyn kiellon määräämisen jälkeen. Käytännössä kiello ohjaisi verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajaa toimimaan asetuksen edellyttämällä tavalla. Kiellon asettamisella ei muuten olisi välitöntä vaikutusta kysymyksessä olevaan sopimussuhteeseen. Kiellon asettamista koskevan säännöksen on tarkoitus vastata kieltoa, joka voimassa olevan elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain 1 §:n 2 momentin mukaan voi koskea kohtuuttoman ehdon tai siihen rinnastettavan ehdon käyttämistä yritysten välisissä sopimussuhteissa. Mainittua säännöstä on perusteltu tarkemmin lain esitöissä HE 39/1993 vp.

Pykälän 2 *momentti* sisältäisi uhkasakon määräämistä ja tuomitsemista koskevan säännöksen. Säännös vastaisi elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain 1 §:n 2 momenttiin sijoitettua säännöstä.

Pykälän 3 *momentin* mukaan pykälässä tarkoitettu kiello voitaisiin kohdistaa, jos siihen on erityistä syytä, myös verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan ja verkossa toimivan hakukoneen tarjoajan palveluksessa olevaan tai muuhun, joka toimii tämän lukuun. Säännös vastaisi elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain 1 §:n 3 momenttia, sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annetun lain 6 §:n 2 momenttia ja kuluttajansuojalain 3 luvun 2 §:n 2 momenttia. Mainittuja lakeja vastaavasti säännöksen tarkoituksena erityisenä syynä voisi tulla kyseeseen esimerkiksi aikomus kiertää kieltoa. Lisäksi kiello voitaisiin määrätä väliaikaisena, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu.

Pykälän 4 *momentti* sisältäisi informatiivisen viittauksen, jonka mukaan asian käsittelystä markkinaoikeudessa säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa.

3 §. *Organisaatioiden ja järjestöjen nimeämien.* Asetuksen 14 artiklan mukaan jäsenvaltiot voivat nimetä edellytykset täyttävät järjestöt ja julkiset viranomaiset Euroopan komission laatimaan ja Euroopan unionin virallisessa lehdessä julkaistavaan luetteloon. Asetuksen 14 artiklan 7 kohdasta seuraisi, että markkinaoikeuden ei tarvitsisi erikseen arvioida luetteloon merkittyjen organisaatioiden, järjestöjen tai muiden jäsenvaltioiden viranomaisten kannekelppoisuutta vaan luetteloon merkitseminen on hyväksyttävä tuomioistuimessa osoitukseksi kanneoikeudesta. Pykälän ja sen sisältämän asetuksenantovaltuuden nojalla annettaisiin asetuksen 14 artiklaa täydentävää sääntelyä, jolla kansallisesti nimetään asetuksessa säädettyt kelpoisuusvaatimukset täyttävät järjestöt ja organisaatiot Euroopan komission luetteloon.

Pykälän 1 *momentin* mukaan Suomeen sijoittuneelle organisaatiolle tai järjestölle voitaisiin hakemuksesta nimeämällä myöntää asetuksen 14 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu oikeus saattaa asia käsiteltäväksi tuomioistuimessa siten kuin asetuksen 14 artiklan 5 kohdassa säädetään. Asetuksen 14 artiklan 5 kohdassa säädetään tarkemmin organisaatioiden ja järjestöjen nimeämisestä Euroopan komission laatimaan luetteloon.

Pykälän 2 *momentissa* säädettäisiin asetuksenantovaltuudesta.

4 §. *Voimaantulo.* Pykälässä säädettäisiin lain voimaantulosta.

Esityksen 2. lakiehdotuksessa ehdotetaan *oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n ja 5 luvun 2 §:n* muuttamista. Muutokset olisivat tarpeen markkinaoikeuden toimivallan varmistamiseksi asetusta koskevan asian osalta.

Esityksessä ehdotetaan, että lain *1 luvun 6 §:n 1 momenttiin* lisättäisiin uusi *14 kohta*, jonka mukaan markkinaoikeus käsitelisi markkinaoikeudellisina asioina asetuksen rikkomisesta seuraavan kiellon määräämistä koskevat asiat. Kiellon määräämisestä säädettäisiin ehdotetulla tavalla *1. lakiehdotuksen 2 §:ssä*.

Lisäksi oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain *5 luvun 2 §:n 1 momenttiin* lisättäisiin uusi *9 kohta*, jossa määriteltäisiin asetuksen rikkomista koskevan asian vireille saattamiseen oikeutetut tahot. Asian vireille saattamista koskevan hakemuksen voisi ensinnäkin tehdä se yrityskäyttäjä tai yritysverkkosivustokäyttäjä, johon kieltihakemuksen kohteena oleva asetuksen vastainen menettely kohdistuu.

Myös asetuksen *14 artiklan 1 kohdassa* tarkoitettulla organisaatiolla, järjestöllä ja julkisella elimellä olisi oikeus asian vireille saattamiseen markkinaoikeudessa. Artiklan *1 kohtaa* täydentävät *14 artiklan 3 kohta*, jossa säädetään edellytyksistä, jotka organisaatioiden ja järjestöjen on täytettävä ja *14 artiklan 4 kohta*, jossa säädetään edellytyksistä, jotka julkisen elimen on täytettävä, jotta niillä olisi oikeus saattaa asia käsiteltäväksi kansallisissa tuomioistuimissa. Edelleen asetuksen *14 artiklan 5 ja 6 kohdan* mukaan jäsenvaltiot voivat nimetä mainitut edellytykset täyttävät järjestöt, organisaatiot ja julkiset elimet Euroopan komission ylläpitämään luetteloon, mikä olisi asetuksen mukaisesti hyväksyttävä tuomioistuimissa osoitukseksi järjestön tai organisaation kanneoikeudesta. Asetuksen *14 artiklan 3 kohdan* edellytykset täyttävällä järjestöllä on kuitenkin asetuksen johdanto-osan (*45*) mukaan mahdollisuus nostaa kanne kansallisessa tuomioistuimissa, vaikka jäsenvaltio ei olisikaan nimennyt kyseistä järjestöä tai organisaatiota.

Ehdotuksessa ei kansallisesti anneta viranomaiselle toimivaltaa asetuksen valvonnan osalta. Asetuksen *14 artiklan 1 kohdan* perusteella muiden jäsenvaltioiden julkiset viranomaiset voisivat kuitenkin nostaa asetuksen vastaisia menettelyjä koskevia kieltokanteita Suomessa.

Lisäksi tehtäisiin tekniset muutokset *1 luvun 6 §:n 1 momentin 13 kohtaan* ja *5 luvun 2 §:n 1 momentin 8 kohtaan*, joita edellä selostettujen uusien lainkohtien lisääminen luetteloihin edellyttää.

Lakiehdotuksen lopussa säädettäisiin lain voimaantulosta.

#### **4.2 Pääasialliset vaikutukset**

Ehdotettujen säännösten tarkoituksena on antaa markkinaoikeudelle toimivalta käsitellä asetusta koskevia asioita. Kansalliset säännökset asetuksen vastaisen menettelyn kieltämisestä markkinaoikeudessa parantavat yrityskäyttäjien oikeussuojaa.

Myös asetus itsessään sisältää uuden velvollisuuden verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajille luoda erityinen sisäinen valitusten käsittelyjärjestelmä ja lisäksi nimetä ulkopuolisia sovittelijoita käsittelemään sopimusehtoja koskevia riitoja yrityskäyttäjien ja verkkoalustojen välillä. Sisäiset valituksen käsittelyjärjestelmät eivät saa estää tuomioistuinmenettelyn käyttöä. Tilanteesta riippuen riitoihin voitaisiin myös edelleen soveltaa voimassa olevia sopimus- ja vahingonkorvausoikeudellisia säännöksiä, jolloin asia käsiteltäisiin tarvittaessa yleisessä tuomioistuimissa.

Esitys antaa markkinaoikeudelle toimivallan käsitellä uutta asiaryhmää koskevia asioita, mistä lähtökohtaisesti seuraa markkinaoikeudelle lisää tehtäviä. Työmäärän kasvu riippuu siitä, kuinka paljon uusia tapauksia ohjautuu markkinaoikeuden käsiteltäväksi. Ennen kuin asetuksen soveltamisesta saadaan tarkempia kokemuksia, voidaan ennakoivasti arvioida, että suuri osa

asetusta koskevista sopimusriidoista ohjautuisi kuitenkin asetuksen mukaisten sisäisten riidanratkaisumenettelyjen käsiteltäväksi eivätkä ne päätyisi tuomioistuimiin.

Monet asetuksen soveltamisalaan kuuluvat verkossa toimivien välityspalvelujen ja hakukoneiden tarjoajat ovat kansainvälisiä yrityksiä. Yleisesti sovellettavat kansainväliset oikeuspaikan valintaa koskevat säännökset tarkoittavat käytännössä, että jos suomalainen yrityskäyttäjä on kansainvälisessä oikeudenkäynnissä kantajana, se joutuu yleensä nostamaan kanteensa muussa maassa kuin Suomessa. Oikeuspaikan ohjautumisella Suomeen sen sijaan voi olla laajempaa merkitystä niissä tapauksissa, joissa myös välityspalvelujen tarjoaja tai hakukoneen tarjoaja on suomalainen. Tavanomaista on myös, että yritysten käyttämissä vakiosopimusehdoissa voidaan määrätä mahdollisiin tuomioistuinriitoihin sovellettavasta laista ja oikeuspaikasta. Asetus ja sitä täydentävät kansalliset säännökset eivät tuo muutosta näihin periaatteisiin. Oikeuspaikan määräytymistä koskevat yleiset säännökset vähentävät todennäköisyyttä sille, että tapauksia ohjautuisi Suomessa käsiteltäväksi kovin runsaasti.

Elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain mukaisen kiellon hakemista markkinaoikeudelta on käytetty yritysten tai niiden etuja ajavien järjestöjen toimesta oikeussuojakeinona vain muutamassa tapauksessa vuoden 2009 jälkeen. Myös tällä perusteella voidaan ennakoida, että asetusta koskevien tapausten määrä jäisi vähäiseksi. On kuitenkin huomattava, että erilaiset verkossa tapahtuvan liiketoiminnan muodot kasvavat jatkuvasti, mikä voi jatkossa kasvattaa toimintaa koskevien oikeussuojakeinojen tarvetta. Markkinaoikeuden työmäärä voi jatkossa myös kasvaa, jos tapauksia ohjautuisi käsiteltäväksi Suomeen enenevissä määrin ja yrityskäyttäjät omaksuisivat ehdotuksen mukaisen kieltomenettelyn käytön asetuksen mukaisten sisäisten riidanratkaisumenettelyjen sijaan.

Esityksessä ehdotetaan kansallisia säännöksiä kieltomenettelyyn oikeutettujen kansallisten järjestöjen nimeämisestä. Järjestöjen etukäteistä nimeämistä koskevien kansallisten säännösten on tarkoitus yksinkertaistaa asioiden käsittelyä, kun markkinaoikeudessa ei erikseen tarvitsisi tutkia täyttääkö kansallinen järjestö tai organisaatio asetuksessa säädetyt edellytykset. Myös komission luetteloon merkityillä muiden jäsenvaltioiden organisaatioilla, järjestöillä ja julkisilla elimillä olisi mahdollisuus saattaa asia vireille markkinaoikeudessa. Koska asetuksen edellytykset täyttävillä järjestöillä on asetuksen mukaan oikeus asian vireille saattamiseen tuomioistuimessa myös ilman nimeämistä luetteloon, seuraa asetuksesta, että markkinaoikeuden käsiteltäväksi voi tulla myös sellaisia tapauksia, joissa joudutaan aluksi arvioimaan täyttääkö hakijana toimiva järjestö tai organisaatio asetuksessa säädetyt vaatimukset.

## **5 Muut toteuttamisvaihtoehdot**

### **5.1 Vaihtoehdot ja niiden vaikutukset**

Valmisteluvaiheessa on harkittu tulisiko asetuksen rikkomista koskevia kanteita käsitellä markkinaoikeudessa vai yleisessä tuomioistuimessa. Tarkoituksenmukaisemmaksi on arvioitu, että toimivalta annettaisiin markkinaoikeudelle siltä osin, kun kysymys on asetusta koskevan menettelyn kieltämisestä. Muut asetuksen velvoitteiden rikkomista koskevat asiat käsiteltäisiin edelleen yleisissä tuomioistuimissa asiaa koskevien voimassa olevien säädösten mukaisesti. On mahdollista, että samaa tosiseikastoa asetuksen rikkomisen kanssa koskeva asia voitaisiin saattaa vireille myös elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annetun lain nojalla. Jos asetusta koskevat asiat käsiteltäisiin yksin yleisessä tuomioistuimessa, muodostuisi näissä tilanteissa toimivaltaisten tuomioistuinten välille ristiriita. Samassa yhteydessä on harkittu, voitaisiinko markkinaoikeuden käyttöön annettavaa kieltomenettelyä koskevat säännökset sijoittaa elinkeinonharjoittajien välisten sopimusehtojen sääntelystä annettuun lakiin

tai sopimattomasta menettelystä elinkeinotoiminnassa annettuun lakiin, mutta näitä vaihtoehtoja ei ole todettu toimiviksi. Koska asetus ei edellytä kansallisen viranomaisen perustamista valvomaan asetuksen noudattamista eikä Suomi ole tällaista vaihtoehtoa kannattanut asetuksen valmistelun yhteydessä, ei valmisteluvaiheessa selvitetty tarkemmin tätä vaihtoehtoa. Seuraamusten osalta katsottiin tarkoituksenmukaiseksi käyttää olemassa olevia sanktioita eli kieltoa ja sen tehostamista uhkasakolla eikä esimerkiksi erillisiä seuraamusmaksuja pidetty tarkoituksenmukaisena.

## **5.2 Muiden jäsenvaltioiden suunnittelemat tai toteuttamat keinot**

Useissa jäsenvaltioissa asetuksen täytäntöönpanoa koskeva valmistelu oli vielä esitystä annettaessa kesken. Alustavien tietojen mukaan moni muu jäsenmaa, esimerkiksi Ruotsi ja Irlanti, olisi Suomen tavoin päätyvässä siihen, että asetusta valvomaan ei nimetä erillistä viranomaista. Tanskassa on entuudestaan ollut alustatalouteen liittyvää kansallista sääntelyä ja siellä asiaa hoitamaan perustetaan kilpailu- ja kuluttajavirastoon uusi yksikkö. Kansallista sääntelyä on ollut myös Itävallassa, Espanjassa, Ranskassa ja Alankomaissa, joten näissäkin asiaan nimettäneen viranomaistaho.

## **6 Lausuntopalaute**

Täydennetään lausuntokierroksen jälkeen.

## **7 Lakia alemman asteinen sääntely**

Ehdotus sisältää asetuksenantovaltuuden antaa työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella tarkempia säännöksiä nimeämistä koskevasta hakemuksesta ja tietojen ilmoittamisesta. Alemman asteisella sääntelyllä olisi tarkoituksenmukaista säätää kansallisesta menettelystä, jolla järjestö tai organisaatio voi pyytää tulla nimetyksi komission yllä pitämään luetteloon. Nimeämistä koskevat edellytykset seuraavat suoraan asetuksesta. Sääntely on teknisen luonteensa vuoksi tarkoituksenmukaista sijoittaa lakia alemman asteiseen sääntelyyn. Koska asia ei ole yleiseltä merkitykseltään laajakantoinen, tarkemmat säännökset voitaisiin antaa ministeriön asetuksella. Valtuussäännös sijoitettaisiin 1. lakiehdotuksen 3 §:ään.

## **8 Voimaantulo**

Asetuksen soveltaminen alkaa 12.7.2020. Tämän vuoksi ehdotetaan, että lait tulevat voimaan 12.7.2020.

## **9 Toimeenpano ja seuranta**

Asetuksen 18 artiklan 1 kohdan mukaan komissio arvioi asetusta 18 kuukautta tämän asetuksen soveltamispäivästä ja sen jälkeen joka kolmas vuosi. Asetuksen ensimmäisessä arvioinnissa on tarkoituksena muun muassa tarkastella 3–10 artiklassa säädettyjen velvoitteiden noudattamista sekä niiden vaikutusta verkkopohjaiseen alustatalouteen ja tarkastella mahdollisesti käyttöön otettujen toimintasääntöjen vaikutusta ja tehokkuutta oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden parantamisessa.

Ensimmäisessä ja sitä seuraavissa arvioinneissa on selvitettävä, tarvitaanko lisäsääntöjä, mukaan lukien vaatimusten noudattamisen valvontaa koskevia sääntöjä, jotta voidaan turvata sisämarkkinoilla oikeudenmukainen, ennakoitavissa oleva, kestävä ja luottamusta nauttiva sähköinen liiketoimintaympäristö. Arviointien jälkeen komissio toteuttaa tarvittavat toimenpiteet, joihin voi kuulua lainsäädäntöehdotuksia.

## 10 Suhde perustuslakiin ja säätämisyjärjestys

Perustuslain 80 §:n 1 momentin mukaan tasavallan presidentti, valtioneuvosto ja ministeriö voivat antaa asetuksia laissa säädetyn valtuuden nojalla. Lailla on kuitenkin säädettävä yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Laissa oleva perussäännös sitoo ja rajaa asetuksenantajan toimivaltaa. Valtuuden tulee olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu. Lisäksi perustuslaista johtuu, että valtuuden kattamat asiat on määriteltävä tarkasti laissa. Myös perustuslakivaliokunnan käytännön mukaan asetuksen antamiseen ja lainsäädäntövallan delegoimiseen liittyvien valtuutusten tulee olla riittävän täsmällisiä ja tarkkarajaisia. Esimerkiksi lausunnossa PeVL 10/2014 vp painotetaan tarkkarajaisuuden ja täsmällisyyden vaatimuksia. Valtuuden tulee perustuslain 80 §:n 2 momentin säännöksen mukaan olla soveltamisalaltaan täsmällisesti rajattu (PeVL 46/2001 vp ja PeVL 16/2002 vp).

Lakiehdotukseen sisältyvä valtuutus antaa alemmanasteisia säännöksiä. Ehdotetussa laissa valtuutussäännös on sijoitettu 1. lakiehdotuksen 3 §:ään. Valtuudet on laadittu tarkkarajaisiksi ja täsmällisiksi. Lakiehdotuksen valtuutussäännös ei ole ristiriidassa perustuslain kanssa.

Edellä mainituilla perusteilla lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisyjärjestyksessä.

Koska oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden edistämisestä verkossa toimivien välityspalvelujen yrityskäyttäjää varten annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksessa (EU) 2019/1150 on säännöksiä, joita ehdotetaan täydennettäväksi lailla, annetaan eduskunnan hyväksyttäväksi seuraavat lakiehdotukset:

1.

## Laki

### verkossa toimivia välityspalveluja koskevasta kieltomenettelystä

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

#### 1 §

##### *Soveltamisala*

Tässä laissa annetaan oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden edistämiseksi verkossa toimivien välityspalvelujen yrityskäyttäjää varten annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusta (EU) 2019/1150 täydentävät säännökset.

#### 2 §

##### *Kiellon määrääminen*

Markkinaoikeus voi kieltää 1 §:ssä tarkoitetun asetuksen mukaisia verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajaa ja verkossa toimivan hakukoneen tarjoajaa jatkamasta tai uudistamasta asetuksen vastaista menettelyä.

Kieltoa on tehostettava uhkasakolla, jollei se ole erityisestä syystä tarpeetonta.

Kielto voidaan, jos siihen on erityistä syytä, kohdistaa myös verkossa toimivien välityspalvelujen tarjoajan tai verkossa toimivan hakukoneen tarjoajan palveluksessa olevaan tai muuhun, joka toimii hänen lukuunsa. Kielto voidaan määrätä myös väliaikaisena, jolloin kielto on voimassa, kunnes asia on lopullisesti ratkaistu.

Asian käsittelystä markkinaoikeudessa säädetään oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetussa laissa (100/2013)

#### 3 §

##### *Organisaatioiden ja järjestöjen nimeäminen*

Suomeen sijoittuneelle organisaatiolle tai järjestölle voidaan hakemuksesta nimeämällä myöntää 1 §:ssä tarkoitetun asetuksen 14 artiklan 1 kohdan mukainen oikeus siten kuin sanotun artiklan 5 kohdassa säädetään.

Nimeämistä koskevasta hakemuksesta ja tietojen ilmoittamisesta säädetään työ- ja elinkeinoministeriön asetuksella.

#### 4 §

##### *Voimaantulo*

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

2.

## Laki

### oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain 1 luvun 6 §:n ja 5 luvun 2 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti

*muutetaan* oikeudenkäynnistä markkinaoikeudessa annetun lain (100/2013) 1 luvun 6 §:n 1 momentin 13 kohta ja 5 luvun 2 §:n 1 momentin 8 kohta,

sellaisina kuin niistä ovat 1 luvun 6 §:n 1 momentin 13 kohta laissa 1122/2018 ja 5 luvun 2 §:n 1 momentin 8 kohta laissa 1495/2018, ja

*lisätään* lain 1 luvun 6 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1122/2018 ja 1124/2018, uusi 14 kohta ja 5 luvun 2 §:n 1 momenttiin, sellaisena kuin se on osaksi laeissa 1495/2016 ja 1122/2018, uusi 9 kohta seuraavasti:

#### 1 Luku

#### Yleiset säännökset

#### 6 §

#### *Markkinaoikeudelliset asiat*

Markkinaoikeus käsittelee *markkinaoikeudellisina asioina* asiat, jotka säädetään sen toimivaltaan kuuluviksi:

13) elintarvikemarkkinalaissa (1121/2018);

14) verkossa toimivia välityspalveluja koskevasta kieltomenettelystä annetussa laissa (/).

#### 5 Luku

#### Markkinaoikeudellisten asioiden käsittely

#### 2 §

#### *Asian vireillepanoon oikeutetut*

Edellä 1 §:ssä tarkoitetun hakemuksen voi tehdä:

8) tekijänoikeuden yhteishallinnoinnista annetun lain 66 §:ssä tarkoitetun kiellon määrittämisestä koskevissa asioissa se luonnollinen henkilö tai oikeushenkilö, johon mainitun lain 65 §:ssä tarkoitettua sopimusehtoa tai menettelyä sovellettaisiin, tai elinkeinonharjoittajien etujen valvomiseksi toimiva rekisteröity yhdistys, joka on neuvotellut kyseessä olevan sopimuksen kahden tai useamman edustamansa elinkeinonharjoittajan puolesta;

9) verkossa toimivia välityspalveluja koskevasta kieltomenettelystä annetun lain 2 §:ssä tarkoitetun kiellon määrittämisestä koskevissa asioissa se yrityskäyttäjä tai yritysverkkosivustokäyttäjä, johon kiellettävä menettely kohdistuu, taikka oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden edistämisestä verkossa toimivien välityspalvelujen yrityskäyttäjiä varten annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/1150 14 artiklan 1 kohdassa tarkoitettu julkinen elin, organisaatio tai järjestö.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä x.x.20xx

**Pääministeri**

**Sanna Marin**

Työministeri Tuula Haatainen

## **Työ- ja elinkeinoministeriön asetus**

### **verkossa toimivia välityspalveluja koskevan kieltomenettelyn vireille saattamiseen oikeutettujen järjestöjen nimeämisestä**

Työ- ja elinkeinoministeriön päätöksen mukaisesti säädetään verkossa toimivia välityspalveluja koskevasta kieltomenettelystä annetun lain ( / ) 3 §:n 2 momentin nojalla:

#### 1 §

*Hakemus tulla nimetyksi Euroopan komission laatimaan luetteloon*

Organisaatio tai järjestö voi tekemällä asiaa koskevan hakemuksen työ- ja elinkeinoministeriölle pyytää tulla nimetyksi oikeudenmukaisuuden ja avoimuuden edistämiseksi verkossa toimivien välityspalvelujen yrityskäyttäjää varten annetussa Euroopan parlamentin ja neuvoston asetuksen (EU) 2019/1150 14 artiklan 6 kohdassa tarkoitettuun Euroopan komission laatimaan luetteloon.

Hakemuksesta on käytävä ilmi tiedot 1 momentissa tarkoitettun asetuksen 14 artiklan 3 kohdassa säädettyjen edellytysten täyttymisestä.

#### 2 §

*Tietojen ylläpitäminen*

Euroopan komission laatimaan luetteloon nimetyn organisaation tai järjestön on ilman aiheetonta viivytystä ilmoitettava työ- ja elinkeinoministeriölle, jos sen 1 §:n 1 momentissa tarkoitettun asetuksen 14 artiklan 3 kohdassa tarkoitetuissa tiedoissa tapahtuu muutoksia.

#### 3 §

*Voimaantulo*

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta.